

145. Érsekhalma-Hildpuszta, földvár
(KÖH 27488)

(Bács-Kiskun megye) B

2010. július 5–28. között leletmentő feltárást végeztünk a hildi földvár területén, a sáncárok külső oldalán. A leletmentésre lakossági bejelentés alapján került sor, ugyanis a bronzkori földvárral szemben húzódó Hildi sor lakói az ez évben történt nagy esőzések után a leszakadozó löszfal felső részén egy emberi vázra lettek figyelmesek.

A sír maradékának és a benne elhelyezkedő csontváznak a megmentésére az alpinista technikákat ismerő szakember segítségét vettük igénybe, aki kötélzet segítségével leereszkedve a mélység fölé, oldalról bontotta ki a sírt. A váz nagyobb része még a helyén volt, néhány borda és a jobb kar hullott csak le a mélybe. A csontváz mellett – amennyire az megállapítható volt – nem helyezkedett el semmilyen melléklet, a váz megtartása a löszös talajnak köszönhetően rendkívül jó volt.

Mivel a partfal omlása nagyobb szélességben is veszélyeztette a lelőhelyet, a megmentett objektum mögött egy 7×5 m-es szelvényt nyitottunk, melyben kivétel nélkül csak telepjelenségeket találtunk: gödröket és cölöphelyeket. Ezek egy többrétegű település legfelső, legkésőbb keletkezett objektumai, melyek egy elplanírozott agyagos réteg tetején körvonalazódtak. A helyenként különböző vastagságú, kevert agyagréteg alatt ugyanis egy újabb barna, humuszos kultúrréteg következett, mely tovább osztódott „a” és „b” szintre egyrészt feltöltődésének szín- és anyagbeli különbségei, másrészt pedig a benne lévő objektumok indulásának szintje alapján. Az újabb kultúrréteg alatt már csak a bolygatatlan, sárga löszös agyag altalaj terült el, melyet azonban jónéhány helyen áttörtek a különböző, viszonylag mélyen induló, tehát legkorábban létesített objektumok.

Összesen 36 objektumot, ill. jelenséget tártunk fel, vagy figyeltünk meg. Ezek közül az egyetlenként feltárt sír, 21 gödör, 9 cölöphely, két, kis felületen megfogható, egymástól távol eső, de azonos szinten előkerülő járószint, ill. egy paticsos tűzrakóhely érdemel figyelmet. Feltártunk egy bizonytalan eredetű és rendeltetésű omladékot, valamint egy agyagos törmelékréteget is, mely – telve nagy darab tapasztástöredékekkel – egy épület falzatának elbontott maradványaira engedett következtetni.

Az előkerült kerámiaanyag bővelkedett mészbetéttel díszített töredékekben, melyek korszokhoz, tálakhoz tartoztak egykor. Három füles bögre került elő, közülük egy teljesen ép állapotban. A díszkerámia mellett megjelent a vastag falú házikerámia is; közepes méretű tárolóedények összeilleszthető darabjai alkották e csoportot. Az állatcsontanyag összetevői szarvasmarhák, ill. kiskérődzők (kecske) csontjai voltak. Néhány csonteszköz is napvilágra került, de fémanyagot nem találtunk.

A földvár területén és közvetlen közelében még nem folyt feltárást, ezért fontos eredménynek tekinthető e kis

szelvény rétegviszonyainak tisztázása. Megállapítottuk, hogy a földváron kívüli telepet több, egymástól nem túl távoli időszakban lakták, az előkerült kerámialeletek alapján a Vatyá III. és Vatyá–Koszider fázis idején.

MÉSZÁROS MÓNIKA

146. Érsekvadkert határa

(Nógrád megye) Ő, U, N, Kö

2010. március 4-én terepbejárást végeztem a község közigazgatási területén hatástanulmány készítését megelőzően. A részben mezőgazdasági művelés alatt álló területeken közepes látási viszonyok mellett az alábbi lelőhelyeket regisztráltam.

Dejtári szőlők alja (KÖH 73361): A lelőhely az Érsekvadkertet Patakkal összekötő műút bal oldalán, a Derék-patak mentén hosszan elnyúló laposabb teraszon található. Valószínűleg folytatódik a műút alatt is, valamint a műút jobb oldalán található erdőszáv laposabb részén. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll, közepes látási viszonyok mellett őskori (lengyeli?), középkori és jellegtelen őskori kerámiát gyűjtöttünk.

Felső pást (KÖH 73367): A lelőhely Érsekvadkert ÉNy-i részén, a Rózsa utcától Ny-ra lévő telkeken húzódik. Közepes látási viszonyok mellett középkori–újkorai kerámiát gyűjtöttünk.

Felsővadkert (KÖH 73363): A lelőhely az Érsekvadkertet Patakkal összekötő műút bal oldalán, a hosszan elnyúló laposabb teraszon található. Valószínűleg folytatódik a műút jobb oldalán található domboldalon, itt lényegesen kevesebb kerámiát gyűjtöttünk. A lelőhelyet az előkerült középkori (14–15. sz.) leletanyag alapján a forrásokból ismert Felsővadkerttel azonosíthatjuk.

Kamillaüzem (KÖH 73357): A lelőhely Érsekvadkert Ny-i részén, a jelenlegi kamillaüzem közvetlen környezetében húzódik. Pontos kiterjedését megállapítani nem tudtuk. Közepes látási viszonyok mellett középkori és jellegtelen őskori kerámiát gyűjtöttünk.

Malom-úti-dűlő (KÖH 73369): A lelőhely Érsekvadkert település belterületi határának ÉK-i szélén található. Középkori és népvándorlás kori kerámiát gyűjtöttünk.

Murga (KÖH 73371): A lelőhely az Érsekvadkertet Balassagyarmattal összekötő 22. sz. főút jobb oldalán, a Sír-patak menti magasabb teraszon található. Őskori (lengyeli?) kerámiát gyűjtöttünk.

Sportpálya utca (KÖH 73375): A lelőhely Érsekvadkert DK-i szélén, a jelenlegi sportpálya mellett található. A frissen tárcsázott területen jó látási viszonyok mellett középkori és őskori kerámiát gyűjtöttünk, de a lelőhely pontos kiterjedését megállapítani nem tudtuk.

GUBA SZILVIA

147. Fehérvárcsurgó határa

(Fejér megye) B, Kö

2009 decembere és 2010 májusa között kiterjedt terepbejárásokat folytattunk a Nabucco gázvezeték dunántúli

és Pest megyét érintő szakaszán, összesen 205 km hosszúságban, a nyomvonal 100-100 m-es szélességében. A téli idényben végzett terepbejárás során általában jó megfigyelési viszonyok között tudtunk vizsgálni, összesen 184 régészeti lelőhelyet azonosítottunk.

Fehérvár-árcsurgón két új lelőhelyet találtunk a nyomvonal mentén. *Igar-pusztán* egy nagy kiterjedésű bronzkori és középkori lelőhely (KÖH 74121), *Pap-harasztdűlőben* pedig gyér középkori lelőhely került elő (KÖH 74123).

REMÉNYI LÁSZLÓ – STIBRÁNYI MÁTÉ

148. Feldebrő, Egres (KÖH 76717)

(Heves megye) Ő, Kö, Kú

2010 májusában terepbejárásokat végeztünk tervezett települési szilárdhulladék lerakók rekultivációját megelőzően. A lerakók területét természetesen minden esetben kommunális hulladék fedte. Több esetben a telepek környezete is tartósan elfedett (erdő, beépítettség) volt, viszont a legtöbb szeméttelep környezetében el lehetett végezni az értékelést.

Feldebrő területén egy új lelőhelyet lokalizáltunk őskori és középkori-kora újkori felszíni leletanyaggal.

REMÉNYI LÁSZLÓ

149. Felpéc, Hali-pusztá (KÖH 48007)

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró

2009 decembere és 2010 májusa között kiterjedt terepbejárásokat folytattunk a Nabucco gázvezeték dunántúli és Pest megyét érintő szakaszán, összesen 205 km hosszúságban, a nyomvonal 100-100 m-es szélességében. A téli idényben végzett terepbejárás során általában jó megfigyelési viszonyok között tudtunk vizsgálni, összesen 184 régészeti lelőhelyet azonosítottunk.

Felpécen a Hali-pusztától K-re egy nagy kiterjedésű, intenzív római lelőhelyet mértünk fel.

REMÉNYI LÁSZLÓ – STIBRÁNYI MÁTÉ

150. Felsőörs, Bárókert (MRT 2. k. 19/12 lh., KÖH 7908)

(Veszprém megye) U, R, B

Felsőörs D-i szélén 2010-ben folytatódott a telkek közművesítése. Ezúttal a víz- és szennyvízvezeték nyomvonalán kellett megelőző feltárást végezni. A feltárást kijelölt 200 m hosszú, 2 m széles sávban március 1–19. között 69 régészeti jelenséget találtunk: a DVK és a lengyeli kultúra cölöplyukait, gödreit, valamint a domb tetején egy késő bronzkori gödröt. A keskeny feltárt sávban a telepjelenségek összefüggései bizonytalanok. Feltártunk továbbá két sírt a lengyeli kultúrából. Az 1. sír bal oldalán fekvő, DNy-ÉK-i tájolású, erősen zsugorított váz. Melléklete 1 kis csésze a kézben a száj előtt, 1 kis

edény a felkarra dőlve, az alkar előtt, 1 nagyobb edény szájjal lefelé a has előtt. A 2. sír kettős temetkezés, az egyik részleges temetkezés, K-Ny-i tájolású, jobb oldalán fekvő, zsugorított helyzetű. A másik gyermek sír a gödör É-i sarkában, szintén K-Ny-i tájolású, jobb oldalán fekvő, zsugorított váz. Mellékletük nem volt.

REGENYE JUDIT

151. Felsőszentiván, Bokodi-Kígyós-csatorna (KÖH 73237)

(Bács-Kiskun megye) B, Sza, Á, Kk, Ú

A HT-137 jelű lelőhely Felsőszentiván belterületétől É-ra, a Bokodi-Kígyós-csatorna két partján, több ÉÉNy-DDK és ÉÉK-DDNy irányú magaslaton fekszik. A nagy kiterjedésű lelőhely D-i szélét az említett csatorna Ny-K irányú kanyarulata határolja. A Magyar-Horvát gázvezeték nyomvonalán végzett kivitelezés során biztosított szakfelügyeletkor, a 92+300 és a 92+850 km-szelvények között objektumfoltok és edénytöredékek kerültek elő. A feltáráshoz kapcsolódóan végzett terepbejárás során, az elboronált szántón, a 92+280 és a 92+870 km-szelvények között, 290–600×600 m-es felületen kevés őskori, szarmata és nagyobb mennyiségű Árpád-kori és középkori edénytöredéket találtunk. A lelőhely középső részén 2010. április 30. és május 6. között végeztünk feltárást. A lehumusztolt 2223 m²-ből 1710 m² bizonyult régészeti szempontból pozitívnak.

A feltárt 149 stratigráfiai egység (107 objektum) közül 66 gödör, 45 árok, 25 cölöphely, 3 ház, 3 természetes és 3 recens jelenség, 2 kemence, 1 padló és 1 kerámiaomladék volt. Koruk alapján 4 késő bronzkori, 1 szarmata, 8 Árpád-kori, 36 késő Árpád-kori, 26 középkori, 3 újkori és 71 – korhatározó leletanyag hiányában – ismeretlen korú, de a betöltésük és az elhelyezkedésük alapján a késő Árpád-kori vagy a középkori településhez tartozhattak. A 92+700 és a 92+750 km-szelvények között húzódó, ÉNy-DK irányú csatorna 50 m széles vízenyős, náddal fedett területét, ill. a 92+585 és a 92+610 km-szelvények között húzódó, ÉK-DNy irányú földutat nem tártuk fel.

A nyomvonalon a településobjektumok egyenletes sűrűségben, a 92+750 és a 92+850 km-szelvények között viszont már ritkábban mutatkoztak. A bronzkorra keltezhető objektumok a 92+830 és a 92+850 km-szelvények között helyezkedtek el, de a korszak leletanyaga másodlagos helyzetben a Bokodi-Kígyós-csatorna K-i magaspártján, a középkori gödrökben is előfordult. Az egyik gödörből egy csücskös peremű tál töredéke került elő, mely a halomsíros kultúrára jellemző edénytípus.

A szarmata korszakot egy szabálytalan kör alakú, egyenesen szűkülő falú, kisméretű gödör képviselte, mely a 92+490 km-sz. környékén került elő, betöltésében korongon készített szürke és kézzel formált edénytöredéket találtunk.

Az egyetlen Árpád-kori, 7,3 m² alapterületű, szögletes, kemencés házat az egyik bronzkori gödörre